

A timbales

A hangszerelemző sorozatom 4. részében egy érdekes kettős dobbal, a timbales-szel fogok foglalkozni. A cikk előzménye egy korábban megjelent írás: A timbales (Dobos Magazin, XIV. évf. 3. szám, 2013. december).

A timbales afro-kubai hangszer (népi eredetű, a conga-hoz, bongo-hoz hasonlóan), egészen pontosan a membranofon ütőhangszerek családjába tartozik, a kubai folklór tánczenék kísérő és szóló hangszere, de a modern könnyű és komolyzene is használja, irodalmának szerves része.

1. kép: Meinl Professional Series Timbales BT1415 Bronze

Első pillantásra hasonlónak tűnik a tom-tomokhoz, de itt azonban másról lesz szó. Két különböző méretű hengeres, hordó-szerű dobból áll: a kisebb, magasabb hangolású a macho (férfi), vagy Primo a nagyobb, mélyebb hangolású a hembra (nő), vagy Segundo. A hangszer felső részén bőr található, alul nyitott, nincs rezonáló bőr.

A két hangszer távtartóval van összekapcsolva. A káva különleges: magas fala van, különbözik a tom-tomoktól, egyes kongákon, bongókon használnak hasonló megoldást, de itt a bőr feszítése után is magasan marad.

2. kép: Meinl How to make Timbales 01

Szakirodalmi kitekintés

Váray László: Ütőhangszeres szótár¹

timbal, timbale, timbales: *esp, fr, port* = üstdob

Brauer-Benke József: Afrikai hangszerek²

Nakkara: arab edénydob, fa, agyag, vagy fémtestű dob vagy dobpár, ami a modern nyugati üstdobok elődje

¹ Váray László: Ütőhangszeres szótár, Pannonthalmi Főapátság, 2012. első kiadás, 216. o.

² Brauer-Benke József: Afrikai hangszerek (L'Harmattan Kiadó, 2007, ISBN 978 963 9683 59 4), 84-85. o.

3. kép: "Nakara" (Drum) - Punjab Pakistan

Nagarat: tunéziai kettős edénydob, félgömb alakú hangszer, eredetileg agyagból, majd később rézből készült

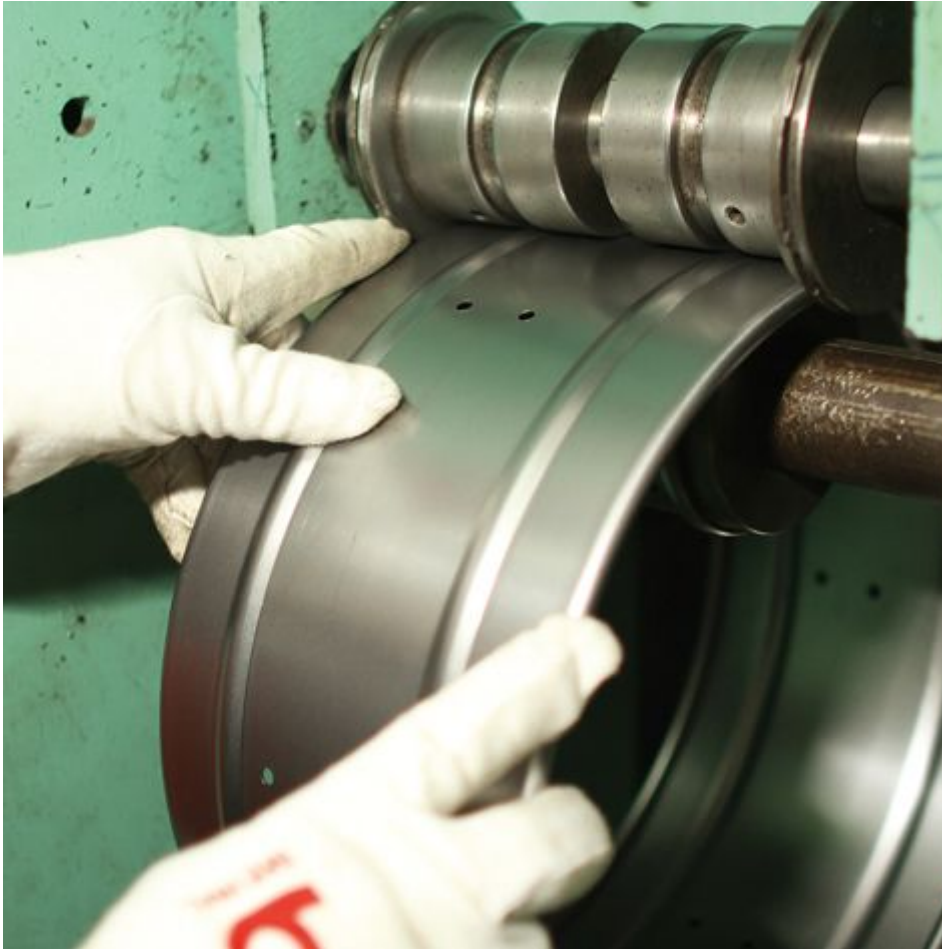
4. kép: Indian Drums Nagara: Master drummer of Rajasthan

Alapanyag

Az első hangszer valószínűleg cukornádszirup tárolására szolgáló hordókból (paila) készítették. Manapság a test készülhet alumíniumból, acélból, B8 cintányér bronzból, rozsdamentes acélból, sárgarézből.

Méret

A két hangszer átmérője általában 14" és 15", gyakori a 13" és 14"-es változat is, de létezik mini verzió is 8" és 10"-es méretben is (de ezt már timbalitos-nak hívják, a bongó szólamát játsszák rajta), vagy 6" és 8" méretben is, John Dolmayan használ ilyen mini timbales-t, a System of a Down dobosa.

5. kép: Meinl How to make Timbales 02

Hangolás

Általában 6 hangoló csavar található a hangszeren, magas hangra szokták behangolni a hangszer, egymástól kb. nagy terc távolságra.

Felrakás

Bal kéznél a mélyebb, jobb kéznél a magasabb hangolású. Tehát felrakás tekintetében a conga-hoz képest fordított.

6. kép: Meinl How to make Timbales 03

Oktató anyagok

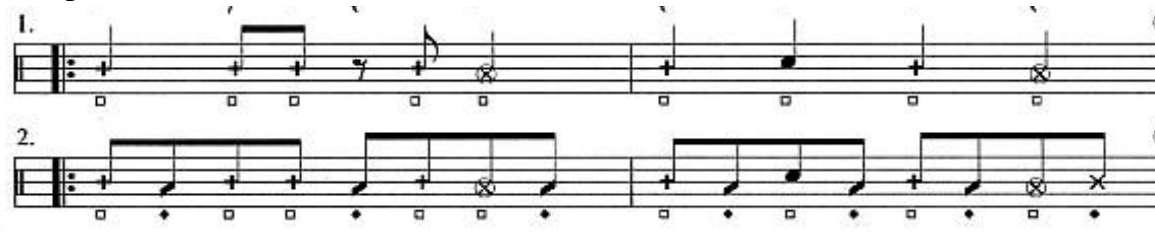
Kottaanyag:

1. José J. Cortijo: Latin Timbales (2002, Leu-Verlag, ISBN: 3-89775-052-X)
2. Daniel Genton: Les Tumbaos de la Salsa (2000, I.D. Music, EMF)
3. Richie Gajate-Garcia: Play Timbales Now (ISBN 0757923720)
4. Victor Rendon: The Art of Playing Timbales, Volume. 1 (ISBN 0967309824)
5. King of the Timbales: Arr. Victor Lopez - Alfred Publishing Co., Inc. (UPC: 654979194866, Publisher ID: JEM00067)

Az eddigiekhez hasonlóan most is összeválogattam egy oktató videó listát:

<https://www.youtube.com/watch?v=ths6YHITLTU&list=PL7DOuHeYYVeNLADvGxCQZzaNiVXORPpuw>

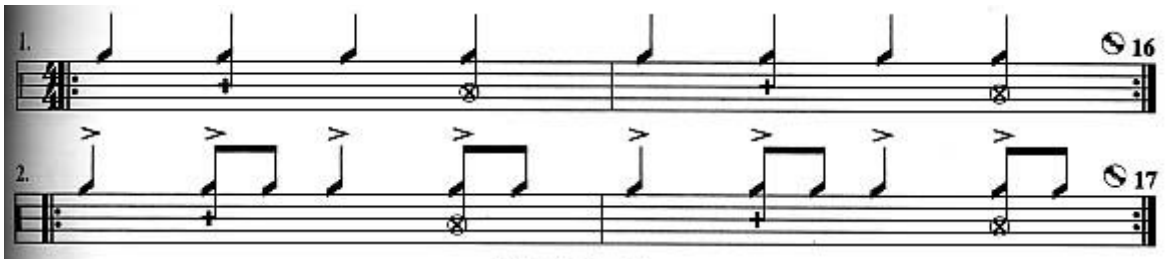
Kottapéldák³

1. kottapélda: danzon

2. kottapélda: mambo

3. kottapélda: cha-cha

Oktatásban betöltött szerepe

A verő használata miatt fontos lehet olyanoknak is tanítani, akik csak kézzel üthető hangszert tanultak eddig a verőhasználat miatt, illetve a latin zenékre történő nagyobb rálátás miatt. Ugyanakkor fontos lehet a két kéz függetlenítése miatt is, hiszen az egyik kézben clave vagy cascará ritmus kell az esetek többségében játszani, a másik kéz más ritmikát játszik.

³ Daniel Genton: Les Tumbaos de la Salsa (2000, I.D. Music, EMF) 64. o.- 69. o.

7. kép: Meinl How to make Timbales 04

A hangszer története⁴

A hangszer kialakulásához nagyon fontos azt tudnunk, hogy az európai zenébe beintegrálódtak az arab közvetítéssel érkező üstdobok (lásd fentebb nakkara, nagurat), majd az európai zenével az európai üstdobok is megérkeztek Közép-Amerikába. Tehát a hangszert afrikai-európai-kubai hangszernek lehet tekinteni.

8. kép: régi kubai timbales

A kubai tánczenekar a fehérek zenekaraiból alakult ki, a klasszikus szimfonikus zenekarok csökkentett változatából. Ebben még timpani szerepelt (franciául timbales, spanyolul timbales, vagy tímpanos az elnevezések időnként félrefordításra is okot adhatnak), amit lassanként felváltott a kisebb utcai változat, a *timbales* (a pratikum, és a könnyebb mozgathatóság miatt, kb. az 1910-es években). Így azt mondhatjuk, a timbales tipikusan a kreoloktól hangszere.

Kezdetben európai tánczenéket játszottak, contradanza-t, menüettet, négyest. Később jelent meg a danzón (timbales ritmusának neve: baqueteo) - egyre több afro zenész került a zenekarokba-, ami már nem az első kubai, városi zenei stílus volt. A hangszert az évek során kiegészítették kolompokkal ('30-as évek, cha-cha, mambo stílus), fadobokkal, amiket a két timbales közé szereltek fel egy állványra. Ezt az újítást Israel López Valdés "Cachao"⁵ nagybőgős-zeneszerzőnek, és testvérének, Orestes-nek köszönhetjük, akik a kitalálták az Új ritmust (Nuevo Ritmo - a Danzón-ból kialakították a mambo-t).

Az 1940-es években a new-yorki jazz zenekarokban már találkozhatunk tambales-szel.

⁴ E.S.: A timbales, Dobos Magazin, XII. évf. 2. szám (2011. augusztus) 33. o., és Daniel Genton: Les Tumbaos de la Salsa (2000, I.D. Music, EMF) 59. o. alapján

⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Cachao>

A timbales játékost timbalero-nak nevezik. Egyes szólisták nemcsak egy párt, hanem akár több timbales párt (7-8 pár) is maguk köré építenek (pl. Tito Puente⁶, aki rendkívüli népszerűségével hozzájárult a kubai zene, és a ~népszerűségéhez is).

9. kép: Puente timbales-e, a Tito Puente kiállításon, az Artist Gallery of the Musical Instrument Museum of Phoenix-ben

Megszólaltatás, játéktechnika⁷

Open-ton verővel – ütővel közepén megütni a bőrt

Open-ton kézzel – kézzel a szélén, bongó-szerűen megütni a bőrt (ez a hangszín verővel is lehetséges)

Open-ton ujjal – közepén mutatóujjal megütni a bőrt

Rimshot – ütővel szélén megütni a bőrt, úgy hogy a káva is beleérjen (u. a. mint a dobfelszerelésnél)

Muffled-ton tenyérrel – tompított ütés a bőrön kézzel (ütés után lent hagyni a kezét)

Muffled-ton verővel – tompított ütés a bőrön verővel (ütés után lent hagyni az ütőt)

Muffled-ton verővel és kézzel/kávás ütés – fektetett kávás ütés (u. a. mint pergődobnál)

Cáscara ütés – verővel a hangszer oldalát ütni

Clave ütés (kíséretben) – (sp. - héj) általában a fadobon, vagy kolompon játsszák a clave ritmusát a másik kéz a timbales-en játszik

Abanico – legyező-szerű, sűrű díszítő figura (szextola, vagy harmincketted), az ütem végén

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Tito_Puente

⁷ José J. Cortijo: Latin Timbales (2002, Leu-Verlag, ISBN: 3-89775-052-X) 10-17 o., 70-81. o. alapján

Timbales ütő

A timbales ütők fej nélküliek, hosszú, egyenes, vékony „pálcák” (kb. 15” - 17” x 0,44” - 0,5”). Néhány márká, típus: *Meinl* - TS5/16, TS3/8, TS7/16, TS1/2, *Vic Firth* - TMB1, TMB2, SAA, SAAC, SAA2, *Promark* - FC3, MA1, SH516, TH716, TH816

10. kép: Vic Firth Alex Acuña “Conquistador”, SAA timbales stick

11. kép: Timbale bőr - J1 Etched

Felhasználási területei

Bolero, Danzón, Cha-Cha-Chá, Cumbia, Mambo, Salsa, Son Montuno, Mona, Rumba, Conga, Mozambique, Songo, Afro-Cuban, Bomba, Plena, Merengue, Samba, Rock, Jazz, Funky, Reggie

Rokon hangszerek

Attack timbales: mély testű timbales (9” és 11”), a bőr átmérője egyforma (8”), Dave Mackintoshnak a DragonForce⁸ dobosának fejlesztette a Meinl. Az oktoban (bővebben lásd lentebb) hasonló (hangzásra is), hiszen az is mély testű, keskeny átmérővel. Leggyakrabban mindkettőt dobfelszereléshez kiegészítőnek.

⁸ Bővebben: <http://www.dragonforce.com/>

12. kép: Meinl Artist Series Attack Timbales (Dave Mackintosh)

Kézi timbales: a Meinl fejlesztette Taku Hirano részére (MHT13BK), a lényege hogy kézzel lehet ütni (verő nélkül), így használható conga-zás közben is, de beépíthető multipercussion set-up-okba is.

13. kép: Artist Series Hand-Bale (Taku Hirano), MHT13BK

Dobfelszerelésbe beépíthető timbales: több gyár is készít ilyet (pl. LP - LP812-BN, Meinl – MIT810CH, Pearl - PTB-313i), a kézihez hasonlóan ez a hangszertípus is könnyedén beépíthető, így dobolás közben a timbales hangszín is rendelkezésünkre állhat (pl. Mike Portnoy, Dörnyei Gábor).

14. kép: LP Drum Set Black Nickel Timbale, LP812-BN

*Octoban*⁹: hosszúkás, cső-szerű, mélytestű tom-tom. Előfordul, hogy konkrét hangsorra van hangolva (pl. kromatikus, pentaton, vagy más hangsorra). Elődje a *boobam* volt (bamboo szó megfordítva). Különböző hosszúságú bambuszcsővekből készítették, a Csendes-óceán szigeteinek lakói használták. Az 1950-es években Hoolywoodba került a hangszer, ahol film effektek készültek használatával.

15. kép: Boobam

16. kép: Tama Octobans 7850N4L

Újítások

A Gon Bops gyár piacra dobott egy timbales párt, aminek guiro kávája van (TB6512/TB6513), ennek köszönhetően a guiro hangszín is könnyedén használható játék közben.

⁹ <http://rhythmdiscoverycenter.org> alapján

17. kép: Gon Bops TB6512/TB6513 Timbales

Kiegészítők

Kísérő hangszerekkel szokták kiegészíteni a hangzást, mint pl. a: kolomp (mambo bell, cha cha bell, charanga bell), fadob (wood block, jam block), ride cintányér.

Gyártók

Gewa, Gon Bops, LP, Ludwig (manapság már nem gyárt ~-t), Meinl Percussion, Pearl, Remo, Rhythm Tech, Sonor, Toca

18. kép: LP Tito Puente Timbales, Brass LP272-B

Híres előadók¹⁰

Acuna Alex, Banda Ramón, Cortijo Rafael, Cortijo J. José, Delgado Jimmy, Irizarry Ralph, Marrero Nicky, Oquendo Manny, Puente Tito, Quintana „Changuito” José Luis, Quinones Marc, Santiago Charlie, Valdés Amadito, Vilató Orestes

Zenekarok

Buena Vista Social Club, Carlos Santana, Incognito, Jamiroqai, Mezzoforte, Mongo santamaria, Poncho Sánchez, The Brand New Heavies

Komolyzenei felhasználás

Zenekari művek:

Leonard Bernstein: West side story

Kamaraművek:

Minoru Miki: Marimba Spiritual (marimba szóló + 3 ütő)

John Marlow: Autumn Interlude

Niels Marthinsen: Vulcan's Forge (trió)

Nebojsa Zivkovic: Zwischen Tag und Night (szextett)

William Cahn: Sonata for trombone and percussion (harsona +3 ütő)

Szólóművek:

William Cahn: Partita (set-up szóló)

Murray Houllif: Legends of Percussion (szóló)

Árképzés

Milyen összegbe is kerülhet egy ilyen hangszer? Nézzünk bele néhány hangszerbolt kínálatába.

Muziker¹¹:

Meinl és Tama termékeket találunk a kínálatukban, ezek árképzése igen széles spektrumon mozog.

¹⁰ José J. Cortijo: Latin Timbales (2002, Leu-Verlag, ISBN: 3-89775-052-X) 135. o. alapján

¹¹ <https://www.muziker.hu/kubai-ustdobok-es-timbales>

- Tama MT 810 ST mini timbales, 53000 Ft
- Meinl HT1314, 83000 Ft - Meinl BT1415, 235000 Ft

*Tam-Tam Dobcentrum*¹²:

- Pearl PTE-1415DX, 110000 Ft - Meinl BT1415, 234700 Ft

Összegzés

Sok lehetőség van a timbalesben a hangszíne, és az összeállítása miatt izgalmas dolgokat lehet kihozni belőle. Ugyanakkor nagy virtuózai voltak, vannak a hangszernek, a játékok inspiratív, sokat tanulhatunk belőle. A kubai üstdob rendkívül dinamikus, zenekarban jól tud kommunikálni a ritmus szekcióval, vagy egyéb más hangszerekkel. Ha az ember már rendelkezik konga-val, bongo-val, a szett következő darabja lehet.

Felhasznált irodalom

1. [Budai Krisztián: A Hand-Percussion hangszerelemző sorozat. 1. rész Bevezetés \(Parlando, 2017/2. online\)](#)
2. [Budai Krisztián: A kettős dobok II., a timbales. Dobos Magazin, XIV. évf. 3. szám \(2013. december\)](#)
3. [Budai Krisztián: A NÉPI ÜTŐHANGSZER - Egy új tantárgy körvonalazódik? \(Parlando, 2015/2. online\)](#)
4. Budai Krisztián: Elrabolt ritmusok – különleges ütőhangszerek (Gramofon, 2016/Ősz)
5. [Budai Krisztián: Lebetonozott archaika. Gondolatok napjaink verőhasználatáról. \(Parlando, 2017/3. online\)](#)
6. [Budai Krisztián: Népi ütőhangszeres videó lista Parlando. \(2015/4\)](#)
7. [Budai Krisztián: Ütős kis beszélgetések 1-11. Gramofon. online](#)
8. Brauer-Benke József: Afrikai hangszerek (L'Harmattan Kiadó, 2007, ISBN 978 963 9683 59 4)
9. Daniel Genton: Les Tumbaos de la Salsa (2000, I.D. Music, EMF)
10. E.S.: A timbales, Dobos Magazin, XII. évf. 2. szám (2011. augusztus)
11. José J. Cortijo: Latin Timbales (2002, Leu-Verlag, ISBN: 3-89775-052-X)
12. [Polifónia, különszám, Zeneoktatásunk, 2009. május \(3.3 fejezet, Új tantárgyak bevezetése, 28. oldal\)](#)
13. Sulsbrück, Birger: Latin-American Percussion (1982, Den Rytmske Aftenskolens Forlag)
14. Váray László: Ütőhangszeres szótár (2012, Pannonthalmi Apátság, ISBN 978-963-9053-90-8)
15. <https://en.wikipedia.org/wiki/Cachao>, (2017. 11. 03.)
16. <https://en.wikipedia.org/wiki/Timbales>, (2017. 11. 01.)
17. https://en.wikipedia.org/wiki/Tito_Puente, (2017. 11. 03.)
18. <https://mim.org/galleries/artists-gallery/>, (2017. 11. 03.)
19. <https://meinlpercussion.com/products/Product/PER-TIMBALES/PER-TIMBALES/>, (2017. 11. 01.)
20. <http://rhythmdiscoverycenter.org/onlinecollection/boobams/>, (2017. 11. 01.)
21. <http://tycoonpercussion.com/category/timbales/>, (2017. 11. 01.)
22. <http://www.amaditovaldes.com/>, (2017. 11. 01.)
23. <http://www.gonbops.com/products-category/timbales/>, (2017. 11. 01.)
24. <http://www.lpmusic.com/products/timbales>, (2017. 11. 01.)
25. <http://pearldrums.com/products/percussion/timbales/signature/>, (2017. 11. 01.)
26. <http://www.promark.com/pmProductDrumsetTimbale.Page?AxPageID=9674>, (2017. 11. 03.)
27. <http://www.rhythmtech.com/products/drums/RT5345.html>, (2017. 11. 01.)
28. <http://www.sonor.com/instruments/percussion/timbales/steel-shell-timbales/>, (2017. 11. 01.)
29. http://www.tama.com/product/other.php?year=2017&area=3&cat_id=3&series_id=25, (2017. 11. 01.)
30. <http://www.tocapercussion.com/products/timbales/>, (2017. 11. 01.)

¹² <http://tamtam.unas.hu/utohangszerek/timbales>

Képek

1. <https://meinpercussion.com/products/Product/PER-TIMBALES/Product/show/770/769/PER-TIMBALES/>, 1. kép, (2017. 11. 01.)
2. <https://meinpercussion.com/how-we-make-it/timbales/>, 2, 5-7. kép, (2017. 11. 01.)
3. <https://hu.pinterest.com/pin/526921225129355707/>, 3. kép, (2017. 11. 03.)
4. <https://www.youtube.com/watch?v=jd609r5yKkI>, 4. kép, (2017. 11. 03.)
5. Daniel Genton: Les Tumbaos de la Salsa (2000, I.D. Music, EMF), 1-3. kottapélda
6. Daniel Genton: Les Tumbaos de la Salsa (2000, I.D. Music, EMF), 8. kép
7. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Phoenix-Musical_Instrument_Museum-Tito_Puente_exhibit-2.jpg, 9. kép (2017. 11. 03.)
8. <http://vicfirth.com/products/alternative-implements/world-classic/alex-acuna-conquistador/>, 10. kép, (2017. 11. 03.)
9. http://www.evansdrumheads.com/EvProductDetail.Page?ActiveID=3567&productid=445&productname=Timbale_Batter_J1_Etched, 11. kép, (2017. 11. 03.)
10. <https://meinpercussion.com/products/Product/PER-TIMBALES/Product/show/783/780/PER-TIMBALES/>, 12. kép, (2017. 11. 01.)
11. <https://meinpercussion.com/products/Product/PER-TIMBALES/Product/show/776/775/PER-TIMBALES/?desktop=/proc/self/>, 13. kép (2017. 11. 03.)
12. <http://www.lpmusic.com/products/timbales/lp/4x12-drum-set-black-nickel-timbale>, 14. kép (2017. 11. 03.)
13. <http://www.joia.com/tubes/about.html>, 15. kép (2017. 11. 03.)
14. <http://www.musiciansfriend.com/drums-percussion/tama-octobans-4-pieces>, 16. kép (2017. 11. 03.)
15. http://www.gonbops.com/wp-content/uploads/2015/01/Tumbao-12_13-Timbales-e1420227713397.jpg, 17. kép (2017. 11. 01.)
16. <http://www.lpmusic.com/products/timbales/lp/tito-puente-9-1-4-and-10-1-4-timbales>, 18. kép (2017. 11. 03.)

Budai Krisztián
krx.krx@gmail.com

<https://krxinternational.blogspot.hu/>

